

ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ
ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΗΔΙΟΥ
THE FORTRESS
OF PALAMIDI

ΑΡΓΟΛΙΔΑ / ARGOLIS

ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ
ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΗΔΙΟΥ
THE FORTRESS
OF PALAMIDI

ΑΡΓΟΛΙΔΑ / ARGOLIS

ΚΕΙΜΕΝΑ: Γ. ΤΣΕΚΕΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΑΠ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ & ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΖΑΡΙΦΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΝΩΣ - OFFICE COM.
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Ο.Ε.Ε. Α.Ε.

TEXT: G.TSEKES
TRANSLATION: D. BROWN KAZAZIS
GENERAL SUPERVISION: ARCHAEOLOGICAL RECEIPTS FUND, PUBLICATIONS DEPARTMENT
DESIGN & LAYOUT: ZARIFOPOULOS MINOS - OFFICE COM.
PRINT: PAPADOPOULOS P.P.C. S.A.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ INFORMATION

T: 27520 28036

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - HELLENIC REPUBLIC
Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού
Ministry of Culture & Tourism

2012 © ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ
2012 © ARCHAEOLOGICAL RECEIPTS FUND
www.tap.gr

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
MONUMENTS AND MUSEUMS OF GREECE

Χρηματοδότηση έκδοσης: ΟΠΑΠ Α.Ε.
Edition sponsored by ΟΠΑΠ S.A.

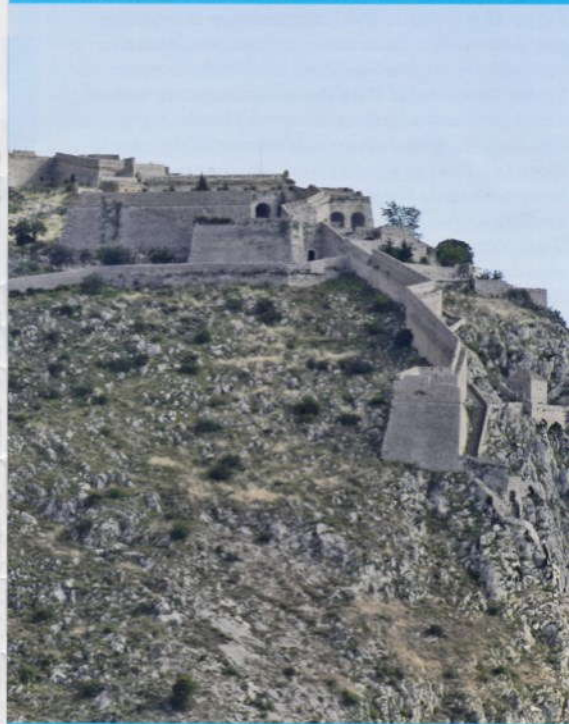
062 PAL

www.visitgreece.gr

Το Φρούριο του Παλαμηδίου βρίσκεται στην κορυφή του ομώνυμου λόφου σε ύψος 220 μ., στα ανατολικά της πόλης του Ναυπλίου. Χτίστηκε στο διάστημα 1711-1715 και έπεσε στα χέρια των Οθωμανών προτού να ολοκληρωθούν τα έργα. Κτήτορας ήταν ο Ενετός Προβλεπτής του Ναυπλίου (Provveditore) Agostino Sagredo και μηχανικοί οι Giancix και La Salle. Πρόκειται για ένα σπουδαίο έργο της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής, το οποίο ενσωματώνει όλες τις αρετές και την εμπειρία που είχε κατακτηθεί στην οχυρωματική έως το 18ο αι. Αποτελείται από ένα συγκρότημα προμαχώνων, οι οποίοι διαθέτουν υδατοδεξαμενές, αποθήκες πυρομαχικών και τροφίμων και συχνά τάφρους, καταχύστρες, φονιάδες, εξωτερικούς ενισχυτικούς περιβόλους, στρατώνες κλπ.

The Fortress of Palamidi is situated at a height of 220 m. on the summit of the hill of this name east of the city of Nafplion. It was built between 1711 and 1715, and fell into Ottoman hands before its completion. Its founder was the Venetian Governor (Provveditore) Agostino Sagredo, and its engineers were Giancix and La Salle. The fortress was a significant work of fortification architecture which incorporated all the virtues and experience acquired in the field up to the 18th c. It was composed of a complex of bastions which had water reservoirs, munitions depots, food storage areas and frequently moats, machicolations, "murder holes", outer retaining walls, barracks, etc.

Όλοι οι προμακώνες συνδέονται μεταξύ τους με τείχος, έτσι ώστε να προστατεύονται οι υπερασπιστές του φρουρίου κατά τη μετακίνησή τους από τον ένα προμακώνα στον άλλο από τα εξωτερικά εκθρικά πυρά. Σύμφωνα με επιγραφή πρώτος χτίστηκε ο Προμακώνας του Αγίου Ανδρέα και ακολούθησαν οι υπόλοιποι σχεδόν ακτινωτά (ανάλογα με τη διαμόρφωση του εδάφους) του αρχικού.

Στο φρούριο αυτό ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει τις στιβαρές και καλοδιατηρημένες οχυρώσεις, την πανοραμική θέα στην πόλη του Ναυπλίου και τις άλλες οχυρώσεις της πόλης, όπως είναι το Μπουρτζι και η Ακροναυπλία, την άγρια ομορφιά του τοπίου, εκεί που ο απότομος βράχος καταλήγει στη θάλασσα της Αρβανιτιάς, και να κάνει ένα νεορό ταξίδι στη νεότερη ιστορία της Ελλάδας καθώς ο χώρος συνδέεται με πολλές προσωπικότητες της.

Σήμερα το Παλαμήδι λειτουργεί ως οργανωμένος αρχαιολογικός χώρος με υψηλή επισκεψιμότητα. Το καλοκαίρι ο δήμος Ναυπλίου οργανώνει στο Φρούριο βραδιές με κλασική μουσική, μια πραγματικά μοναδική εμπειρία για όποιον τη γευτεί.

Οι Προμακώνες

- 1. Προμακώνας Επαμεινώνδα:** Στο Παλαμήδι εισέρχεται σήμερα κανείς από την κεντρική πύλη στον Προμακώνα του Επαμεινώνδα, αμέσως μετά το χώρο στάθμευσης των οχημάτων. Οι Οθωμανοί που ονόμαζαν τον προμακώνα αυτό *Seytan Tabya*, δηλαδή προμακώνα του διαβόλου, φαίνεται ότι φοβούνταν το σημείο αυτό ως το πιο ευπρόσβλητο.
- 2. Προμακώνας Μιλτιάδη:** Προχωρώντας κανείς στο λιθόστρωτο δρόμο προς το εσωτερικό του φρουρίου, συναντά στα δεξιά του τον Προμακώνα του Μιλτιάδη (*Bastione* ή *Baloardo Staccato-Bazirgan Tabya*). Από τη νότια και την ανατολική πλευρά διέθετε βαθιά τάφρο. Πρόσβαση υπάρχει μόνο από τη δυτική πλευρά. Ο προμακώνας αυτός χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή βαρυποινιτών.
- 3. Προμακώνας Λεωνίδα:** Στα βόρεια του Προμακώνα του Μιλτιάδη βρίσκεται ο Προμακώνας του Λεωνίδα (*Piatta Forma-Kur Tabya*). Εκεί οδηγεί λιθόστρωτος δρόμος, μετά τον Προμακώνα του Μιλτιάδη, προς τα αριστερά. Αποστολή του ήταν η προστασία της πόλης από την πλευρά της πεδιάδας.
- 4. Προμακώνας Αγίου Ανδρέα** (*San Girardo-Disdar Tabya*): Από μια επιβλητική πύλη που ανοίγεται στα βόρεια φτάνει κανείς στον προμακώνα. Στην πύλη οδηγεί λίθινη κλίμακα. Πάνω από την πύλη είναι εντοιχισμένο ανάγλυφο με το λέοντα της Βενετίας, το σύμβολο του Ευαγγελιστή Μάρκου, προστάτη αγίου της Βενετίας με επιγραφή που εξυμνεί τον κτήτορα Σαγρέδο. Στο βάθος της κεντρικής αυλής, βρίσκεται το εκκλησάκι του Αγίου Ανδρέα.

Πρόκειται για ένα μικρό ναό, ο οποίος κατά το ανατολικό του ήμισυ βρίσκεται κάτω από το βράχο.

Ο ναός στην αρχική κατασκευή ήταν αφιερωμένος στον Άγιο Γεράρδο, προστάτη άγιο της οικογένειας των Σαγρέδων. Στην επανάσταση το φρούριο κατελήφθη ανήμερα του Αγίου Ανδρέα και οι Έλληνες αφιέρωσαν το ναό στη μνήμη του.

Στο βάθος της πρώτης καμάρας, πλησίον του ναού, ανοίγεται μια μικρή είσοδος που, μέσω μιας μικρής διόδου, οδηγούσε σε ένα τετράπλευρο δωμάτιο, τη λεγόμενη «Φυλακή του Κολοκοτρώνη». Ο χώρος αυτός, που προφανώς αποτελούσε εφεδρική πυριτιδαποθήκη, επικράτησε να αποκαλείται έτσι στις αρχές του 20ού αι., μετά την κατάργηση των φυλακών του Παλαμηδίου.

5. Προμακώνας Ρομπέρ (*Mascio-Deniz Kari*): Μπορεί να τον δει κανείς ανεβαίνοντας από τη σκάλα και μοιάζει με πύργο. Πήρε το όνομά του από το Γάλλο φιλέλληνα Ρομπέρ, ο οποίος έπεσε γενναία μαχόμενος στην Ακρόπολη των Αθηνών.

6. Προμακώνας Φωκίωνα (*Mezzo Bastione-Tavil Tabya*): Βρίσκεται στα νότια του Προμακώνα του Αγίου Ανδρέα. Στο νοτιοανατολικό σημείο υπάρχει πύλη που οδηγεί σε στενή απότομη σκάλα πάνω από τη βραχώδη ακτή της Αρβανιτιάς. Από την πύλη αυτή, ο επισκέπτης μπορεί να προχωρήσει νοτιοανατολικά, προς τον Προμακώνα του Θεμιστοκλή.

7. Προμακώνας Θεμιστοκλή (*Posto di san Agostino-Kara Tabya*): Ο προμακώνας αυτός είναι μεγάλος σε έκταση. Από την πλευρά του Προμακώνα του Φωκίωνα χωρίζεται με μεγάλη τάφρο, ενώ από την πλευρά του Προμακώνα του Αχιλλέα χωρίζεται με μικρότερη και ενισχύεται με τείχος.

8. Προμακώνας Αχιλλέα (*Doppia Tegnalia-Yuruis Tabya*): Όπως φανερώνει και το όνομά του, ήταν ο πιο ευπρόσβλητος προμακώνας από όλους, τόσο επειδή βρισκόταν στο πιο βατό σημείο του λόφου του Παλαμηδίου όσο και γιατί το τείχος του, σε ορισμένα σημεία, δεν υπερέβαινε τα 3 μ. Οι Οθωμανοί τον ονόμαζαν *Yuruis Tabya*, επειδή από το σημείο αυτό μήκταν στο Φρούριο του Παλαμηδίου. Από το ίδιο επίσης σημείο κατελήφθη το Παλαμήδι και από τους Έλληνες τη νύχτα της 29ης Νοεμβρίου του 1822.

Η σκάλα

Η σκάλα που συνέδεε το φρούριο του Παλαμηδίου με την πόλη του Ναυπλίου και τις οχυρώσεις της ήταν ένα από τα πρώτα έργα που εκτελέστηκαν στο λόφο του Παλαμηδίου (1690). Αρχικά ήταν βλοσκέπαστη και κατά διαστήματα είχε ανοίγματα στην οροφή για καλύτερο αερισμό. Σήμερα σώζεται μεγάλο τμήμα της, όμως δεν είναι προσβάσιμη. Η πρόσβαση γίνεται από την ανακατασκευασμένη κλίμακα της εποχής του Όθωνα, για την οποία ο θρύλος λέει ότι είχε 999 σκαλοπάτια.

All the bastions were connected with one another by a wall to protect the fortress's defenders from enemy fire during their movement from one bastion to another. According to an inscription, the Bastion of San Girardo (Agios Andreas) was the first to be built, followed by the others in a nearly radial fashion outward from it (depending on the terrain). Visitors can admire this fortress's sturdy and well-preserved fortifications, the panoramic view over the city of Nafplion and its other fortifications such as the Bourtzi and Acronafplia, the wild beauty of the landscape where the steep rock ends in the sea of Arvanitia, and take an imaginary journey through Modern Greek history since the site is connected with many of its major figures. Today, Palamidi operates as an organized archaeological site with a great many visitors. During the summer the municipality of Nafplion organizes evenings featuring classical music in the fortress – something truly unique for those who experience it.

The Bastions

1. The Bastion of Epameinondas: One enters Palamidi today via its central gate in the Bastion of Epameinondas, directly following the parking area. The Ottomans called this bastion Seytan Tabya, i.e. "the Devil's Bastion", apparently fearing that this was the fortress's most vulnerable point.

2. The Bastion of Miltiades: Proceeding along the paved road leading into the fortress, one encounters on the right the Bastion of Miltiades (Bastione or Baloardo Staccato-Bazirgan Tabya). It had a deep moat on its southern and eastern side, with access only from the west. This bastion was used as a prison for those serving life sentences.

3. The Bastion of Leonidas: North of the Bastion of Miltiades is the Bastion of Leonidas (Piatta Forma-Kur Tabya), located to the left on the paved road leading from the Bastion of Miltiades. Its purpose was to protect the city from the side of the plain below.

4. The Bastion of Agios Andreas (San Girardo-Disdar Tabya): One arrives at this bastion through an imposing gate (reached by a stone staircase) that opens on the north. Above the gate was a wall relief of the Lion of Venice, the symbol of Mark the Evangelist, patron saint of Venice, with an inscription praising the founder Sagredo. The chapel of Agios Andreas is at the rear of the central courtyard. This was a small church whose eastern half lay beneath the rock. The original church was dedicated to San Girardo, the patron saint of the Sagredo family. In the Greek War of Independence the fortress was taken on the feast day of Agios Andreas, and the Greeks dedicated the church in his memory. At the rear of the first arch near the church, a small entrance opens through a small passageway that lead to a quadrangular room, the so-called "Prison of Kolokotronis". For this space, which was apparently a secondary gunpowder magazine, the name "Prison of Kolokotronis" prevailed in the early 20th c. after the abolition of the prison of Palamidi.

5. The Bastion of Robert (Mascio-Deniz Kapi): One may view this bastion, which resembled a tower, by ascending the staircase. It took its name from the French Philhellene Robert, who fell gallantly in battle fighting on the Acropolis of Athens.

6. The Bastion of Fokionas (Mezzo Bastione-Tavil Tabya): This bastion lies south of the Bastion of Agios Andreas. At its southeastern point there is a gate leading to a steep and narrow staircase above the rocky shore of Arvanitia. Visitors can proceed southeast from this gate towards the Bastion of Themistocles.

7. The Bastion of Themistocles (Posto di san Agostino-Kara Tabya): This bastion is a large one; it is separated from the side of the Bastion of Fokionas by a substantial moat while from that of the Bastion of Achilles it is separated by a smaller moat and strengthened by a wall.

8. The Bastion of Achilles (Doppia Tegnalia-Yuruis Tabya): As its name makes clear, this was the most vulnerable bastion of all, both because it was situated at the most accessible point on Palamidi hill as well as because at some points its wall did not exceed 3 m. in height. The Ottomans named it Yuruis Tabya, because they entered the Fortress of Palamidi from here. And it was from this same point that Palamidi was taken by the Greeks on the night of November 29, 1822.

The staircase

The staircase connecting the Fortress of Palamidi with the city of Nafplion and its fortifications was one of the first projects carried out on Palamidi hill (1690). It was originally vaulted, with openings in its roof at intervals to provide better ventilation. Today a large part of this staircase is preserved, though it is not accessible; access is provided by the reconstructed staircase dating to the era of King Othon, for which legend says it had 999 steps.

